

Forsvarsdepartementet - FD

Postboks 8126 Dep.
0032 OSLO

Vår referanse: 23/02857-2
Arkivkode: ---
Saksbehandler: Torill Marie Neset
Deres referanse:
Dato: 26.06.2023

Høringssvar NOU 2023:14 - Forsvarskommissjonen av 2021 - Forsvar for fred og frihet

KS viser til høringsbrev fra Forsvarsdepartementet datert 9. mai 2023 vedrørende *NOU 2023:14 Forsvarskommissjonen av 2021 – Forsvar for fred og frihet*, med høringsfrist 17. august.

KS er interesse- og arbeidsgiverorganisasjonen for alle norske kommuner og fylkeskommuner. Kommunene har et generelt og grunnleggende ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet innenfor sine geografiske områder, og de kommunale pliktene innenfor samfunnssikkerhet og beredskap er som kjent omfattende. Fylkeskommunene og kommunene er sentrale aktører innenfor totalforsvaret. Fylkeskommunene og kommunene er tjenesteyter for flere samfunnskritiske tjenester og ansvarlig for viktig samfunnskritisk infrastruktur i lokalsamfunnet, som skal virke i fred, krise og krig.

Det sier seg selv at Forsvarskommissjonen ut fra sitt mandat i hovedsak er opptatt av forsvaret og hvilken sikkerhets- og forsvarspolitiske veivalg Norge står overfor, men det er også gjennomgående en sterk erkjennelse gjennom rapporten av nødvendigheten av å styrke/revitalisere totalforsvaret og det sivilt-militære samarbeidet. Det er de sistnevnte momentene høringsuttalelsen fra KS i hovedsak omtaler.

KS støtter i store trekk kommisjonens viktigste anbefalinger og ikke minst i de tre grunnleggende erkjennelsene som må ligge til grunn for hvordan vi skal utforme politikk for å bedre vår evne til å forsvare Norge:

- Norske myndigheter og befolkning må ta inn over seg alvor i situasjonen vi står i og hvordan utviklingen i verden rundt oss vil kunne påvirke norsk sikkerhet negativt.
- Norske myndigheter må handle. Det er behov for en omfattende satsing på sikkerhet, forsvar og beredskap.
- Norske myndigheter må erkjenne at utfordringene som møter oss vil stille krav til en mer helhetlig politikk. Forsvars- og sikkerhetspolitikken må utvikles på en måte som sikrer samvirke med våre allierte, på tvers av militær og sivil sektor og internt i forsvarssektoren.

KS regner med at det vil bli et omfattende oppfølgingsarbeid i form av utvalg og arbeidsgrupper for å konkretisere og realisere forslagene og anbefalingene fra både Forsvarskommissjonen og Totalberedskapskommissjonen. KS vil i den forbindelse be om at kommunesektorens perspektiver som aktør i totalforsvaret ivaretas gjennom deltakelse fra KS og/eller kommunene og fylkeskommunene. Dette gjelder ellers også i det løpende beredskaps- og krisehåndteringsarbeidet og i faste råd/utvalg. Etter KS mening er dette et behov ut over at kommunene ivaretas gjennom statsforvalternes koordineringsansvar og at noen kommuner deltar i de respektive fylkesberedskapsråd.

KS vil knytte kommentarer til noen av kapitlene i NOU 2023:14

Kapittel 3 Status og utfordringer for forsvarsevnen

Forsvarskommisjonen tegner et svært tydelig bilde av at totalforsvaret har behov for å utvikles helhetlig, langsiktig og med klar strategisk retning. Behovet for å inkludere private virksomheter og sivilsamfunnet i forsvaret av Norge fremheves, og at det blir stadig viktigere. Kommisjonen skriver (kap. 3.4.2) at det er en utfordring at privat sektor ikke er inkludert i fora der man diskuterer og samhandler i totalforsvarssammenheng.

KS deler kommisjonens synspunkt om et påtrengende behov for helhetlig og samordnet utvikling av totalforsvaret. KS vil legge til at det sistnevnte om manglende/lite inkludering i relevante fora også for en stor del gjelder kommunene og fylkeskommunene.

KS deler også kommisjonens syn på at det norske totalforsvarskonseptet danner et godt utgangspunkt, men det må tilpasses til en ny tid med nye sårbarheter. Det er ikke tvil om at behovene for sivilt-militært samarbeid vil fortsette å øke. Det er mange aktører under totalforsvarsparaplyen – mange forventninger – fragmenterte løsninger, vi må sikre at ressursene kjenner hverandre og finner hverandre når det gjelder. Det er viktig å få den nødvendige arbeidsdelingen og samhandlingen til å virke i praksis.

KS vil fremheve at det synes som det er et betydelig etterslep med å etablere nødvendige, koordinerte prosedyrer og planverk, før man kan komme i gang med flere øvelser hvor samhandling øves i praksis. Dette arbeidet må gis høy prioritet fremover. Kommunesektoren må delta i videreutviklingen og bli involvert i større grad enn det som har vært tilfelle inntil nå, for å kunne samordne beredskapsplaner i relevante deler av totalforsvaret.

Kapittel 5 Nasjonal motstandsdyktighet

Kommisjonen nevner NATOs 7 grunnleggende forventninger til motstandsdyktighet i kritiske samfunnsfunksjoner, og KS vil peke på fylkeskommunene og kommunene som leverandør av flere av disse kritiske samfunnsfunksjonene, noe som understreker behovet for gjensidig kjennskap til behovene og utfordringene med å opprettholde disse kritiske funksjonene i krise og krig.

Kapittel 6 Demografi

KS vil understøtte kommisjonens understrekning av den sårbare situasjonen som skapes av den negative befolkningsutviklingen i nord, spesielt i Finnmark, og det faktum at mange lokalsamfunn har høyt innslag av innpendlere som arbeidskraft i nøkkelstillinger. Det er tett sammenheng mellom bosetting og beredskap. Forsvaret er avhengige av fungerende lokalsamfunn. KS vil nevne forsvarskommunenes særskilte behov for styrket samordning og informasjonsutveksling mellom kommune og Forsvaret. Det er vesentlig for forsvarskommunene med godt samarbeid mellom Forsvaret, kommune og næringsliv, hvor det kan legges til rette for at regionalt næringsliv kan delta i anbudsprosesser, for derved å bidra til næringsutvikling og bosetting, slik at kommunene også i fremtiden kan ivareta sitt ansvar som vertskommuner.

KS vil også peke på viktigheten av å beholde militære utdanningsinstitusjoner i storbyer, for å bidra både til rekruttering, men også støtte i befolkningen for en økt satsing på forsvarssektoren og det sivil-militære samarbeidet i totalforsvaret.

Kapittel 11 Rammer for forsvaret av Norge

KS støtter kommisjonens forslag om å utarbeide en nasjonal sikkerhetsstrategi. KS forventer å involveres i dette som kommunesektorens representant. Forsvarskommisjonen har definert ni strategiske interesser for Norge (kap. 11.2.), blant annet «et levende folkestyre og en anerkjent rettsstat», «et motstandsdyktig og samlet folk» og «et trygt og levedyktig samfunn preget av tillit mellom folk og myndigheter».

KS vil påpeke viktigheten av å verne om et velfungerende lokaldemokrati med høy tillit som bygger opp om den demokratiske beredskapen som en del av landets samlede motstandskraft. God beredskap er å kjenne til demokratiets sårbarhet, for å avdekke og håndtere desinformasjon og uønsket påvirkning av valggjennomføring og av den politiske debatten.

Kapittel 12 Forsvarets egeevne

Kommisjonen presiserer at Forsvaret ikke er i stand til å operere uten sivil støtte og dette må tydeligere inn i tenkning, utdanning, planlegging, øving, samarbeid og utvikling.

KS støtter dette og mener det i langt større grad enn i dag må utvikles kultur for reelt tverrsektorielt samarbeid som likeverdige partnere.

Kommisjonen mener at Forsvaret er underdimensjonert, og må dimensjoneres for krise/krig.

KS mener at tilsvarende må sivil side settes i stand til å ivareta befolkningen og understøtte Forsvaret gitt disse forutsetningene. Det vil også kreve at sivil side og herunder kommunesektoren tilføres økonomiske midler for å styrke beredskapsarbeid og -kapasitet.

KS vil understreke at det må bygges opp kompetanse og kapasitet på kommunalt nivå for å kunne støtte forsvaret nasjonalt og ved alliert vertskapsstøtte. Oppgavene med å støtte opp om forsvaret er komplisert og involverer både kommunale tjenester og samarbeid regionalt mellom virksomheter. Det er ikke tilstrekkelig at statsforvalteren skal koordinere og samordne innsats mellom aktuelle etater og virksomheter. Det kreves en betydelig kompetanseheving både på sivil side og på forsvarets side, samt konkret ressursinnsats for å planlegge hvordan totalforsvaret skal fungere basert på nasjonale scenarier. Det bør også nevnes at HV sine oppgaver med å sikre objekter vil kun være en begrenset del av hva et totalforsvar må kunne ivareta ved krig og kriser. Det vil alltid være i kommuner oppgavene må løses.

Kapittel 13 Totalforsvar og sivilt-militært samarbeid

Flere steder i rapporten nevner kommisjonen **helseberedskap** og at et helhetlig planverk for behandlings- og evakueringskjeden må være oppdatert og koordinert.

KS vil bemerke at det er avgjørende viktig at også de kommunale helseressursene inkluderes i dette arbeidet slik at samhandlingen i en krisesituasjon blir optimal. Primærhelsetjenesten som kommunalt ansvar og fylkeskommunenes rolle i transportberedskapen tilsier at det er helt nødvendig at kommunesektoren deltar i alle relevante sammenhenger for å utvikle koordinerte planer for den samlede helseberedskapen, inkludert evakuerings- og behandlingskjeden. Kommisjonen peker på at det pågår et arbeid/dialog med helse- og omsorgssektoren om en styrket helseberedskap, og KS uttrykker tilfredshet med rolle som fast rådgiver i Helseberedskapsrådet og at kommunesektoren er planlagt å delta i arbeidet med planlegging/koordinering av overordnede planer for helseberedskapen.

Rapporten omtaler også **vertslandsstøtte** i flere sammenhenger. KS vil bemerke at kommunene vil kunne komme borti mange utfordringer og problemstillinger knyttet til alliert mottak og vertslandsstøtte.

Kommunenes rolle i forbindelse med mottak av styrker utenfra er kompleks, og trenger å klarlegges og øves på.

Det vil være viktig å styrke beredskapskompetansen i kommuner med stort innbyggertall og kommuner som har spesielle oppgaver knyttet opp mot forsvaret, i tillegg til generelt i alle kommuner.

Kapittel 15 Organisering, styring og ledelse

Kommisjonen foreslår blant annet at Sentralt totalforsvarsforum bør videreutvikles eller anvendes mer systematisk. Formålet med Sentralt totalforsvarsforum er «å legge til rette for best mulig samarbeid mellom sivile og militære myndigheter når det gjelder beredskapsplanlegging og samhandling i hele krisespekteret innenfor et utvidet totalforsvarskonsept». Kommisjonen mener kommersielle virksomheter og LO/NHO bør inkluderes i totalforsvarsforum, og også representanter for frivilligheten.

KS støtter dette, og mener at representasjon også fra kommunesektoren må inkluderes, både i sentralt totalforsvarsforum og andre råd og utvalg på overordnet nivå som skal legge til rette for best mulig samordning av den tverrsektorielle krisehåndteringen.

Kapittel 16 Kostnadene ved en styrket forsvarsevne

Av kap. 16.4.3. fremgår at Finansdepartementet har anslått at det årlige handlingsrommet i statens budsjett det nærmeste tiåret er «ventet å bli om lag 4 milliarder kroner årlig, mot 21 milliarder kroner årlig i årene vi har bak oss. De nærmeste årene tilsvarer det årlige handlingsrommet det beløpet som skal til for å dekke demografiutgifter i kommuner og helseforetak. Dersom slike utgifter i sin helhet skal dekkes over statsbudsjettet, vil hele det anslåtte handlingsrommet gå med til dette».

Dersom forsvarsbudsjettet skal prioriteres og dette skal gå ut over dekning av demografiutgifter i kommuner og helseforetak, må man foreta konsekvensutredninger av slike prioriteringer og se det opp mot de lovpålagte oppgaver i kommunene.

Kapittel 17 Hovedbudskap og anbefalinger

KS støtter forsvarskommisjonens syn på at en samlet nasjonal situasjonsforståelse er nødvendig for å kunne oppdage trusler og håndtere hendelser i hele konfliktspekteret, og det er nødvendig at det prioriteres å utvikle en metodikk for felles tverrsektoriell situasjons- og rolleforståelse samt styrket informasjonsdeling.

KS savner det lokale nivåets og kommunenes perspektiv i forsvarskommisjonens utredning

KS finner det påfallende at kommunesektoren, som vesentlig aktør i totalforsvarssammenheng og tjenesteyter og arbeidsgiver for personell innen flere samfunnskritiske tjenester og ansvarlig for digital infrastruktur og annen viktig samfunnskritisk infrastruktur som f.eks. veier, transport, havner og vannforsyning, tilnærmet ikke nevnes, men dekkes sammen med andre under «sivile aktører» som sekkepost. Næringslivet og frivillig sektor som viktige aktører blir nevnt, dette er helt korrekt og betimelig. KS er innforstått med at Forsvarskommisjonens og Totalberedskapskommisjonens utredninger skal utfylle og forsterke hverandre, og vi finner klart mer av kommunenes perspektiver i Totalberedskapskommisjonens rapport, men vi ønsker likevel å påpeke dette i denne sammenheng.

KS og kommunesektoren ønsker å bidra aktivt i det forestående viktige oppfølgingsarbeidet i kjølvannet av begge kommisjonenes rapporter for å utvikle totalforsvaret, i nært samvirke med andre militære og sivile aktører.

Med hilsen

Lasse Hansen
Adm.dir

Helge Eide
områdedir. Samfunn, velferd og demokrati

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur